

AVOIMET VERKOSTOT OPPIMISEEN

Verkkoviestinnän taidot

Hämeenlinna 19. - 20.04. 2010

Elias Aarnio
Innopark Oy / AVO-hanke
elias.aarnio@innopark.fi

Verkkoviestintä on erilaista kuin elävänä

Verkkoviestinnän ongelma: oheisviestintä on vähäistä tai puuttuu. Siksi käsityksen muodostaminen toisen ajatuksista ja tarkoituksesta on vaikeampaa kuin fyysisesti samassa tilassa oltaessa.

- Fyysisen ympäristön puuttuminen luo illuusion "vapaudesta" tai "rajoittamattomuudesta". Mahdollisesti siksi sanotaan asioita joita ei kasvokkain sanottaisi. Myös viestintätilanteet: väsyneenä, ärtyneenä kirjoittelu saa aikaan sammakoita.
- Monesti viestijöiden välillä karpäsestä kasvaa härkänen.

Tuleeko meidän siis antautua vain olemaan niin korrekteja kuin mahdollista?

Netin etiketti ja sen kehitys

“Miksi olutta on parempi juoda pullosta kuin lasista? Koska etiketistä on aina hyvä pitää kiinni.” (Timo Kiravuon news-etiketti, 1990-luvun puoliväli, <http://www.kiravuo.net/etiketti/>)

- Internetin alkuaikoina se oli akateemisen yhteisön viestintätyökalu. Viestijät olivat harjaantuneita kirjalliseen ilmaisuun. Viestintävälineinä oli lähinnä sähköposti ja uutisryhmät, engl. Newsgroups, jotka olivat aihepesifejä sähköisiä ilmoitustauluja. Joka vuosi syksyllä tulevat uudet opiskelijat opetettiin nopeasti yhteisön tavoille.
- America Online tarjosi ensimmäisenä yrityksenä syyskuussa 1993 tavallisille Internet-käyttäjille pääsyn uutisryhmiin. Seurasi “ikuinen syyskuu” - jatkuva huonosti käyttäytyvien tulokkaiden virta, jota ei enää voinut opettaa talon tavoille.
- Vuonna 1995 julkaistiin ensimmäinen englanninkielinen *Netiquette guidelines*. Se on samanlainen RFC-suositus kuin muutkin suositukset.

Suomessa netiketti ja "netiketti"

TKK: Timo Kiravuon news-etiketti, 1995

- Lähti käytännön tarpeista sanoa viestinnän säännöt suomeksi
- Sisältää paljon oivaltavia näkökulmia viestinnän ongelmiin
- Keskittyy yksinomaan viestinnän lainalaisuuksiin

Suomalaisten Internet-operaattorien "netiketti" 2003

- Tavoite ohjata käyttäjiä sujuvaan Internetin käyttöön – siksi sisältää suosituksia luottokorttitietojen käytöstä, tekijänoikeuksista jne.
- Kirjoitettu yhteistyönä operaattorien kesken ja julkaistiin yhteisesti.
<http://elisa.net/netiketti.shtml>

Pohdintatehtävä: Ovatko nämä hyviä neuvoja itsesäätelyyn? Mitä puuttuu?

<http://www.kiravuo.net/etiketti/> Katso kohdat "kirjoittamisen perusteet" ja "keskustelu".

Tietoturva ja tietosuoja

Tietoturva = ovatko tietokoneesi, tietojärjestelmäsi ja ohjelmistosi rakennettu siten, että niihin ei pääse asiattomat käsiksi

Tietosuoja = henkilön yksilöivien tietojen käsittelyn käsittelyn ja säilyttämisen oikeellisuus

Käsitteet ovat osittain päällekkäisiä. Englanninkielessä käytetään yleistermiä "data security" viittaamaan molempiin. EU:n alueella tietosuojalakien säätäminen on tehnyt tarpeelliseksi erillisen tietosuojakäsitteen käytön.

Mahdollisia tietoturvaongelmia

Tekninen tietoturva: ohjelmien ajantasaisuus, virustorjunta niissä järjestelmissä joissa sitä tarvitaan, tietojen siirtäminen salaamattomina joko selaimella, verkon yli tai sähköpostitse, selaimen välimuisti yhteiskäytössä (yksillä käyttäjätunnuksilla) olevilla tietokoneilla.

Sosiaalinen tai inhimillinen tietoturva: huonosti säilytetyt tai liian helpot salasanat, väärä auktoriteettiuskko (annetaan salasanoja niitä pyytävälle), häviävät muistivälineet, kuten romput ja muistitikut.

Internet-palvelut opetuksessa

Uusi haaste: pitäisi jotenkin pystyä tekemään ne tietosuoja- ja tietoturvatarkistukset, joita tietohallinto tekee työkseen. Tämä on usein syy siihen, miksi "ne ikävät ihmiset" sanovat "ei joka pyyntöön".

Ongelmia: palvelut ovat ulkopuolisen tuottamia ja käyttöehtoja ei usein lueta. Huomaamatta jäävät ikärajat, vastuuvapauslausekkeet, tekijänoikeuslausekkeet, missä palvelu tuotetaan (tulkittava lainsäädäntö) jne.

Ratkaisu: kysytään asiantuntijalta, keskustellaan asiasta tukiverkostossa.

Ennen kaikkea: ei kannata jättää käyttämättä siksi, että on hankalaa. Internetissä on jo elämää ja se on hyvä viestintäväline. Pysyvästi.

Lähdekritiikki Internetissä

Samat peruseriaatteet kuin muutenkin: väite on perusteltava. Toisaalta yhteisöllinen tuottamisen tapa mahdollistaa aivan samoin hyvän taustoittamisen ja lähteiden käytön.

Tiedelehti Nature arvioi 2005 englanninkielisen Wikipedian luotettavuutta normaalin tieteellisellä vertaisarvioinnilla. Tulos: tieto hieman kehnommin jäsenneiltyä kuin Encyclopaedia Britannicassa mutta luotettavuus on yhtä hyvä.

<http://www.nature.com/nature/journal/v438/n7070/full/438900a.html>

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4530930.stm>

Britannica esitti Wikipediaa kohtaan kritiikkiä siitä, että artikkelien laadunarvioinnissa on puutteita. Siitä seurasi se, että laadun arvioimiseen on luotu prosessi. Myös suomenkielisen Wikipedian artikkeleihin on ilmestynyt aiempaa enemmän kunnollisia lähdeviitteitä.

Tekijänoikeudet Internetissä

Lähtökohta: Internetissä samat säännöt kuin muuallakin. Se, että lainaaminen tai sisältövarkaus on helpompaa ei tee siitä oikeampaa. Valitettava tosiasia on se, että Internet on lisännyt tekijänoikeusrikoksia huomattavasti.

Internet ei alkuun ollut sisällötuotanto- tai julkaisualusta. Sen esi-isä Arpanet oli sotilastietoverkko, jonka arkkitehtuuri suunniteltiin kestäämään myös ydinhyökkäyksen aiheuttama tuho. Tekijänoikeuksien hallinta ei tässä ole kovin merkityksellinen.

Copyleft – ajattelu vaihtoehtona

Vapaiden ohjelmistojen ajatuksen synnyttänyt Richard Stallman: *“copyleft instead of copyright”*. Perusajatus: tietokoneiden ohjelmointiin liittyvän tiedon pitäisi olla tieteellistä julkista tietoa eikä alan yritysten omaisuutta.

Perustelu: kehitystä ei tapahdu jos kaikki panttaavat tietoa.

Ratkaisu: kehitetään malli, jolla tekijät voivat luoda ohjelmia näillä ehdoilla → Free Software Foundation perustettiin.

Tekijänoikeuslaki aivan oikein pidättää tekijälle laajat oikeudet. Jotta tekijät voivat luopua näistä oikeuksistaan, on hyvä olla jokin kehys, jolla kaikki voivat tehdä sen samalla tavalla. Tätä kutsutaan lisenssiksi.

Copyleft-lisenssien perusajatus: luovutaan ekplisiittisesti joistain niistä oikeuksista, joita tekijällä on. Lisätietoa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Copyleft>

Creative Commons -lisenssi sisällön lisensoimiseen

Luotu nimenomaan sisältöjen oikeuksienhallintaan.

- Portaistettu tekijänoikeuksien "poisluovutus"
- Suomenkielinen käännös tarkistettu yhteensopivaksi paikallisen lainsäädännön kanssa
- Tekijä voi myöhemmin julkaista itse tekemänsä myös muulla lisenssillä

<http://creativecommons.fi>

Tehtävä: Miten voisit itse haluta lisensoida tekemääsi?

